ॐ

संस्कृतभारती (उत्तरतमिळनाडु)

पत्राचारद्वारा संस्कृतम्

परीक्षा - शिक्षा

कालावधिः - होरात्रयम् **अङ्काः - १००**

माघः - विलम्बसंवत्सरः ५११९ **जनवरी - २०१९**

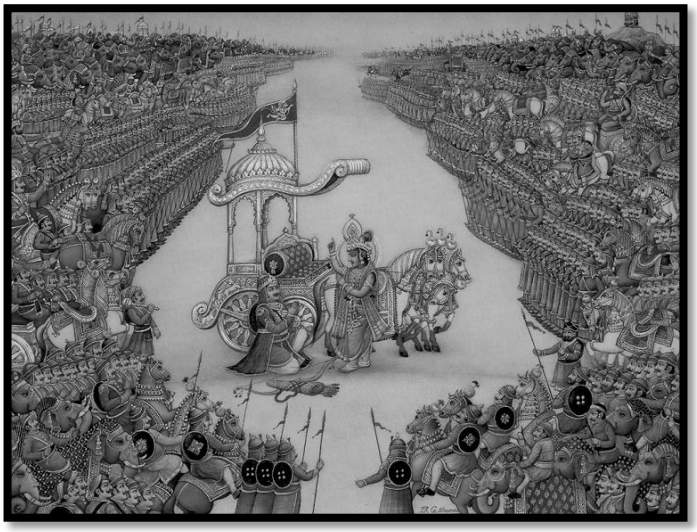

॥ भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ॥

नाम _____

(Full name with initials / surname)

जङ्गमदूरवाणी सं. (Mobile. No.) _____

पञ्जीकरणसङ्ख्या(Regn. No.) _____

वासप्रदेशः (Res. Area) _____

परीक्षाकेन्द्रम् (Exam centre) _____

अवधेयम् - द्वितीयतृतीयभागस्थ-प्रश्नानां उत्तराणि (Parts II & III) उत्तरपत्रे लिखत ।

प्रथमो भागः

I) (अ) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत। (6)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	जयन्	जयन्तौ	जयन्तः
२)	जीवन्ती	जीवन्त्यौ	जीवन्त्यः
३)	विकसत्	विकसती	विकसन्ति
४)	पिबतः	पिबतो:	पिबताम्
५)	लिखन्त्यै	लिखन्तीभ्याम्	लिखन्तीभ्यः
६)	कूजन्तम्	कूजन्तौ	कूजत:

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत । (6)

१) बालक: अन्नं खादन् गानं शृणोति। (खादति)

२) दुर्गादेवीं पूजयतः अर्चकस्य नाम किम् ? (पूजयति)

३) सम्यक् अभिनयन्तीं नर्तकीं जना: श्लाघितवन्त:। (अभिनयति)

४) अभ्यासं कुर्वद्भ्यः गायकेभ्य: आहारं ददातु। (करोति)

५) वर्गान् चालयन्तीभिः कार्यकर्त्रीभि: अग्रे पठितुम् अपि शक्यते। (चालयति)

६) सेवकौ हसन्तौ कार्यं कुरुत:। (हसति)

(इ) क्रियापदस्य उचितं शानच्-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत। (6)

१) व्यापारेण उत्पद्यमानं धनलाभं समाजकार्याय अर्पयामि। (उत्पद्यते)

२) मीराबायी सर्वदा श्रीकृष्णं भजमाना आसीत्। (भजते)

३) धनिक: आश्रयमानेभ्यः निर्धनेभ्य: धनं दत्तवान्। (आश्रयते)

४) दूरावाणी-वर्जितं जीवनं भावयमानः लेखक: कथां लिखति। (भावयते)

५) स्वयं स्वेन स्पर्धमानेन जनेन सह मैत्री हिताय भवति। (स्पर्धते)

६) "इदानीं वर्तते" इति अत: "वर्तमानः काल:"। (वर्तते)

(ई) सति-सप्तमी-प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत। **(3)**

१) यशोदा बहि: गतवती आसीत्। तदा कृष्ण: सर्वं नवनीतं खादितवान्।

यशोदायां बहिः गतवत्यां सत्याम्

२) यदा सुरेश: ध्यायन् आसीत्, तदा तस्य दूरवाणी शब्दमकरोत्।

सुरेशे ध्यायति सति

३) यदा सूर्योदय: जायते, तदा अग्निहोत्रं करणीयम्।

सूर्योदये जायमाने सति

(।।) (अ) सन्धिं कुरुत। सन्धिनाम च लिखत। (पञ्चानाम्) **(5)**

6) यावच्छक्ति श्चुत्वम्/ छत्वम्
7) परिशत्कार्यम् चर्त्वम्
8) चिदम्बरम् जश्त्वम्

(१) पुन: + अपि (२) क: + भवान् (३) परं + धाम (४) वाक् + मयम्

(५) जगत् + हिताय (६) यावत् + शक्ति (७) परिशद् + कार्यम् (८) चित् + अम्बरम्

	पदम्	**सन्धिनाम**
१)	पुनरपि	विसर्ग-रेफः
२)	को भवान्	विसर्ग- उत्वम्
३)	परन्धाम	परसवर्णः
४)	वाङ्मयम्	अनुनासिका
५)	जगद्धिताय	जश्त्वम् / पूर्वसवर्ण

(आ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत। (पञ्चानाम्) **(5)**

(अधो दत्तानि पदानि आदिशङ्कराचार्येण विरचितात् निर्वाण-षट्कात् उद्धृतानि।)

(१) निर्विकल्प: (२) मदो नैव (३) शिवोऽहम् (४) चिदानन्दम् (५) आनन्दरूपशिव:

(६) न वेदा न यज्ञा: (७) अहङ्कार: (८) विभुत्वाच्च

	सन्धि-विभागः	सन्धिनाम
१)	निः + विकल्पः	विसर्ग- रेफः
२)	मदः + न+एव	विसर्ग- उत्वम् / वृद्धिः
३)	शिवः + अहम्	विसर्ग- उत्वम् / गुण/पूर्वरूप
४)	चित् + आनन्दम्	जश्त्वम्
५)	आनन्दरूपः + शिवः	विसर्ग- सकारः / श्चुत्वम्/
6)	वेदाः + न	विसर्ग-लोपः
7)	अहं + कारः	परसवर्णः
8)	विभुत्वात् + च	श्चुत्वम्

(III) (अ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्चानाम्) (5)

(१) प्रक्षाल्य (२) गृहीत्वा (३) वक्तुम् (४) धरणीयम् (५) शक्यते (६) कुर्युः

1) कर्मकरः वस्त्राणि **प्रक्षाल्य** गृहं गतवान्।

2) अम्बा पुत्रं **गृहीत्वा** आपणं गतवती।

3) एतेन वृद्धेन पूर्णवाक्यं **वक्तुं** न शक्यते।

4) महिलया वस्त्रं **धरणीयम्**।

5) अद्य मया मन्दिरं गन्तुं न **शक्यते**।

6) "सर्वे प्रतिदिनं गृहपाठं **कुर्युः** " इति अध्यापकः उक्तवान्।

(आ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत । (दशानाम्) (5)

१) इष् (कर्तरि लट्) इच्छति

(२) पा (तुमुन्) पातुम्

३) ऊह् (शानच्- स्त्री.) ऊहमाना

(४) धृ (क्तवतु-- स्त्री.) धृतवती

५) स्था (तव्यत्) स्थातव्यम्

(६) सह् (क्त्वा) सहित्वा

७) कथ् (शतृ- पुं.) कथयन्

(८) दा (विधिलिङ्) दद्यात्

९) गण् (अनीयर्) गणनीयम्

(१०) कुप् (क्त - पुं) कुपितः

११) नी (ल्यप्) आनीय

१२) दृश् (लृट् लकारः) द्रक्ष्यति

(इ) उचित-पदं " ✓ " इति चिह्नेन अङ्कयत। **(5)**

१) " पठन्" - अस्य सप्तमी विभक्तिरूपम् (पठते / पठताम् / पठति) ।

२)" बालकश्चलति" अत्र सन्धि: - (श्चुत्वसन्धिः / विसर्ग-लोपः / विसर्ग-रेफः) ।

३) " शेते" - अस्य शानच्- स्त्रीलिङ्ग-रूपम् (शयमाना / शेयमाना / शयाना) ।

४) "गायति" – अस्य कर्मणि रूपम् (गायते / गीयते / गेयते) ।

५) "वदन् + अस्ति"- सन्धि: का ? (ङमुडागमसन्धि: / अनुनासिकसन्धि: / परसवर्णसन्धि:) ।

(ई) गणे अनर्हं पदं पृथक्-कुरुत। **(4)**

उदा.	**मत्स्य:**	**कूर्म:**	**वराह:**	**गरुड:** ✓
१)	गान्धार:	अन्तिम:	मध्यम:	धैवत:
२)	इन्द्र:	बुध:	शुक्र:	सूर्य:
३)	अणिमा	महिमा	सुषमा	लघिमा
४)	उद्धव:	यक्ष:	शिशुपाल:	बलराम:

(IV) (अ) मेलयत। **(5)**

१) सरस्वती	ऋषभ:	(2)
२) सङ्गीतम्	उत्तरे	(4)
३) अद्भुत:	करमध्ये	(1)
४) हिमलय:	अम्बा	(5)
५) इन्द्राणी	रस:	(3)

(आ) साधु ✓ / असाधु X इति लिखत। **(5)**

१) अर्जुन: किरातं प्रति वरुणास्त्रं मुक्तवान् । ----------

२) सर्वे यादवा: प्रयाणे मन्दरपर्वतस्य समीपे जलक्रीडाम् अकुर्वन् । ----------

३) सतां सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणं वेदा: । ----------

४) इन्द्रियाणां प्रवर्तनस्य कारणं मन: एव ।---------

५) कुरुक्षेत्रे दुर्योधन: भीष्मं रक्षितुं सैनिकान् उक्तवान् ।----------

द्वितीयः भागः - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत ।

(V) एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (पञ्चानाम्) (5)

१)रावण: पूर्वजन्मनि क: आसीत् ? हिरण्यकशिपुः

२) इन्द्रप्रस्थप्रयाणे श्रीकृष्णेन सह के के गतवन्तः ? सर्वे यादवाः परिजनाः अन्तःपुरस्त्रियः च।

३) श्रीकृष्ण: किं प्रतिज्ञावचनं दत्तवान् आसीत् ? शिशुपालस्य शतम् अपराधान् मृष्यामि।

४) दुर्योधन: मित्राणि बन्धून् च कथं पश्यति ? मित्राणि बन्धून् इव बन्धून् स्वामिभावेन।

५) कस्य आगमनेन केषां जन्म सफलम् ? व्यासमुनेः/ पाण्डवानां

६) अर्जुनस्य तपस: प्रभावेन किम् अभवत् ? शरीरम् उज्ज्वलम्।

७) शिव: किमर्थं सन्तुष्ट: अभवत् ? अर्जुनः शिवस्य पादं गृहीतवान्।

(VI) (अ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत । (6)

वयं मनुष्या: सर्वदा आनन्दम् इच्छाम: । अस्माकं सर्वेषां कार्याणाम् परमं लक्ष्यम् आनन्दः एव । मनसि असूयां स्वार्थं भयं च विना परिपूर्णम् आनन्दम् अनुभवितुम् अत्युत्तम: मार्ग: योगाभ्यास: । योगशास्त्रस्य रचयिता महर्षि: पतञ्जलि: । योगस्य अष्ट अङ्गानि बहूनि उपाङ्गानि च सन्ति ।

१) अहिंसा, सत्यवचनम्, अचौर्यं, ब्रह्मचर्यम्, अनावश्यकवस्तूनां त्याग: इत्येषाम् आचरणं "यम:" उच्यते । २) "नियम:" अर्थात् शुद्धता, तृप्ति:, सहनशीलता (कष्टसहनं), नित्यं वेद-पुराणादीनां पठनम्, ईश्वरभक्ति: च । ३) शरीरस्य आरोग्याय मनस: एकाग्रतायै च पद्मासनं, त्रिकोणासनं, मन्डूकासनम् इत्येवं बहूनाम् आसनानाम् अभ्यास: "आसनम्" इतीदम् अङ्गम् । ४) "प्राणायाम:" अर्थात् श्वास-निःश्वासयोः नियन्त्रण-द्वारा प्राणशक्ते: सुष्ठु सञ्चारः रोगनिवारणं च । ५) बाह्य-विषयेभ्य: इन्द्रियाणि मन: च अपकृष्य, अन्तःकरणं प्रति संहरणं च एव "प्रत्याहार:" ६) "धारणम्" इत्युक्ते हृदयचक्रे वा भ्रूमध्ये वा अवधानं कुर्वन् अन्यविषयानाम् उपेक्षणम् । ७) धारणस्य नित्याभ्यासेन "ध्यानं" स्वयमेव सिध्यति, यस्मात् चिन्तनं कार्याणि च स्पष्टानि भवन्ति । ८) समुद्रे प्रविशन्तीं नदीम् इव भगवता सह ऐक्यम् अनुभवितुम् शक्यते "समाधि:" इत्यस्यां स्थितौ । तदा मनसि कापि इच्छा न जायते ।

अत: अष्टाङ्गयोग: न कोऽपि सिद्धान्त:, अपि तु जीवनशैली भवति । अनुदिनम् एतेन अभ्यासेन वयम् आरोग्यं ज्ञानं मन:शान्तिं सन्तोषं च प्राप्य जीवने पूर्णत्वम् अनुभवेम ।

१) आनन्द: कदा परिपूर्ण: भवति ? मनसि असूयां स्वार्थं भयं न सन्ति चेत्।

२) किमर्थं प्रतिदिनं ध्यानं करणीयम् ? चिन्तनं कार्याणि च स्पष्टानि भवन्ति।

३) "मम समीपे वस्तूनि न्यूनानि भवन्तु ।" एतत् कस्य अङ्गस्य उपाङ्गम् ? यम:

४) नियमस्य उपाङ्गानि कानि ? नियम: अर्थात् शुद्धता, तृप्ति:, सहनशीलता,नित्यं वेद-पुराणादीनां पठनम्, ईश्वरभक्ति: च

५) योगाभ्यासेन किं किं लभ्यते ? आरोग्यं ज्ञानं मन: शान्तिं सन्तोषम्।

६) योगशास्त्रस्य रचयिता क: ? महर्षि: पतञ्जलि:

(आ) एकं विषयमधिकृत्य 6-8 वाक्यै: संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । **(5)**

(१) प्रतिदिनं संस्कृत-पठनस्य लाभ: (अथवा)

(२) तमिल्नाडुराज्ये मार्गशीर्षमास:

तृतीय: भाग: (संस्कृत / तमिल् / आङ्ल / मातृभाषया वा लिखत)

(VII) (अ) पदविभागम्, अन्वयं, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) **(6)**

१) दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ।
आचार्यमुपसङ्गम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥

(अथवा)

२) तस्य सञ्जनयन् हर्षं कुरुवृद्ध: पितामह: ।
सिंहनादं विनद्योच्चै: शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् ॥

(आ) ससन्दर्भं विवृणुत । (द्वे एव) **(6)**

१) "व्याधि: वर्धमान: शत्रु: च न उपेक्षणीयौ ।" शि - मन्त्रालोचनम्-श्रीकृष्ण: – ब/उ

२) "यागयात्रा उचिता । तदा कार्यद्वयमपि भविष्यति ।" शि – इन्द्रप्रस्थप्रयाणम्- उ- कृ/ब

३) "अयम् अर्जुन: पूर्वम् उत्तरदेशं जित्वा सुवर्णराशिम् आनीतवान् ।" कि – धर्मराजाय द्रौपद्या: उपदेश:-द्रौ- यु

४) "शत्रुविजये मम अभिलाष: । मोक्षप्राप्तौ मम इच्छा नास्ति ।" कि- अर्जुनस्य तपस: परीक्षा- अ- मु/इ

(VIII) (अ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य) (5)

(१) दानं भोगो नाशस्तिस्रो गतयो भवन्ति वित्तस्य ।
यो न ददाति न भुङ्क्ते तस्य तृतीया गतिर्भवति ॥

अथवा

(२) यथा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गतिर्भवेत् ।
एवं पुरुषकारेण विना दैवं न सिद्ध्यति ॥

(आ) एकं न्यायं विवृणुत । **(2)**

देहली-दीप-न्याय: / कूप-खानक-न्याय: / भिक्षु-पाद-प्रसार-न्याय:

(इ) एकस्याः प्रहेलिकायाः उत्तरम् अर्थं च लिखत । **(3)**

१) पर्वताग्रे रथो याति भूमौ तिष्ठति सारथि: ।
चलते वायुवेगेन पदमेकं न गच्छति ॥

(अथवा)

२) विराजराजपुत्रारे: यन्नाम चतुरक्षरम् ।
पूर्वार्धं तव वैरिणां परार्धं तव सङ्गरे ॥

(ई) एकस्याः सूक्ते: अर्थं लिखत । **(2)**

१) अप्रकटीकृतशक्ति: शक्तोऽपि जनस्तिरस्क्रियां लभते ।

२) वज्रादपि हि धीराणां चित्तरत्नमखण्डितम् ।

वदतु संस्कृतम् ॥ शुभम् ॥ *जयतु भारतम्*